

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Baibulo Jikuti Chichi Pa Ngani Ja Umanyilisi? — Kuutenda Pa Umi · Malembo ga KJV ni Nambala sya Strong's

KUTENDEKA MU UMI · KUJENDA NI MULUNGU — KUKWAA, KUJENDA, KUUTUKA, KUMALISYA

Umanyilisi — Lilingu Lyalikulu Lya Chikulupi Chamalembelo

LILOWE LYAUGUNDA

Umanyilisi ngaakupagwa mwa mundu; usoyeka. Nombe kusoya ali kwenda. Mwanache ngakwenda lisiku limo: kandanda akwaawala, ni yosope ikuwa yasyene kwa jwalakwe; akulijiganya liloŵe lya atati ŵakwe ni ngope ja atati ŵakwe. Kaneko akujiganyisidwa kwenda, litengu ni litengu, ni akwenda, ni chiwanga cha nyumba chikutandika kumanyika kwa jwalakwe. Kaneko akukula, ni akutula; ni mundu jwaakutula chenene akutula mpikanganu, ni mpikanganu wo uli ni mbesi, ni ku mbesi mphoto. Umanyilisi wa Ambuje uli mpela yeleyo. Liloŵe lya Chiebulania ali daath (H1847, umanyilisi), ni likutyochela ku yada (H3045, kumanya) — Strong akuti, kumanya chenene mwakulola, kumanyilana — kumanya kwa mbwiga jwakumanyika, ngaŵa kumanyilila kwa m'mabuku pe. Liloŵe lya Chigiliki ali gnosis (G1108, umanyilisi), lyakutyochela ku ginosko (G1097, kumanya). Nnole yeleyi mwakuloleka nkanambande kutanda: m'malembelo, umanyilisi ndi kaandanda kumanya Mundu.

MAULO GATATU AGAYANJILE LILI LISOMO

1. Umanyilisi ukupatikanya kwapi, ni mundu akwikulumbikanya nawo chiuli chandanda?
2. Mundu akusachilwa kutenda chichi ni umanyilisi pati akwete najo, ni ana chichi chitendaga chiŵe chakusigala mu kwendajenda kwakwe kwa lisiku ni lisiku?
3. Mpikisano ukumalisya chinauli — chindu chi chikuja kuŵa masilikutula pa lupungu lwakumalichisya, ni liloŵe chi lyakwendelechela kwa yaka ni yaka?

MASIKU GA CHIGILIKI

“elimu” — **G1108 gnosis** — kumanyilila (chitendo); umanyilisi, sayansi

Kula mu ntendele, ni mu umanyilisi wa Ambuje ŵetu

“**ganisya**” — **G1097 ginosko** — kumanyilila; kuŵa jwakuchengeta, kuchikaya, kuchimanyilila

Aji ni umi wa moŵa gose, kuti ammanyane mmwe

“**elimu**” — **G1922 epignosis** — kumanyilila chenene, kukulupilila

kugumbala umanyilisi wa chilinga chake

“**ganisya**” — **G1921 epiginosko** — kummanyilila chikamilile, kuwona, kukunda

Pele chindu chinganimanye mpela naunso injimanyika

“**jifunze**” — **G4704 spoudazo** — kutenda machili, kulinga, kupanikula

Kulijiganya kuti ntilosye n'jimwe kuti n'jinonyelwa ni Mlungu

“**Kugawanya mwakulungwa**” — **G3718 orthotomeo** — kugawanya mwakuonaonape, kutema mwakoloka

Kugawanya chekonjecheu mbumba ja usyene

“**ganisya**” — **G1492 eido** — kuwona, kulola, kumanyilila

Ngwimanyilila jwakwatite chikulupi changu

(Malingaliro gangu gapaulika — mundolechesye chikachitite lilowe. gnosis (G1108, umanyilisi) chikwisa kutyochela ku ginosko (G1097, kumanyilila), soni Strong's akuti ginosko chikumanyisya kumanyilila mwakumalilika — kuŵa jwakuchesya, kupikanicha, kupilikanicha. Nombe gnosis akwete njakwe jamachili kupunda jajili m'malembelo: epignosis (G1922, umanyilisi), jajikwisa kutyochela ku epiginosko (G1921, kumanyilila mwakumalilwa) — Strong's akuŵilanga chindu chi kuti chimanyisya, kupikanicha kwakumalilika, kukulupilila. Chandanda ni kumanyilila; chaŵili ni kumanyilila kwakumalilika. Nlolechese tags m'kujenjekwa kuno: tukukula mu gnosis, tukwisulidwa ni epignosis — soni pakumbesi, chinguŵe nguchimanya mpela une syene chindi nguchimanyika.)

MASYU GAKUKOLOSYA GA CHIHEBERI

“**elimu**” — **H1847 daath** — lunda; ukoto, ulunda, kumanya

kogopa Ambuje ni chandanda cha umanyilisi

“**ganisya**” — **H3045 yada** — kumanyilila; kuchimanyila kwa kulola; kumanyilila, kukulupilila

basi tuchimanyilila, naga tukwendelechela pakumanyilila Ambuje

“**kumanyilila**” — **H998 biynah** — kumanyilila, umanyilisi, lunda

njandiche lilowe lyenu kuti mpate umanyilisi

“**kulondola**” — **H7291 radaph** — tyosya, kwenya, komana

Kulondelela kwakumanyilila Ambuje

“**kusunga**” — **H6845 tsaphan** — hisya, saka, tunza chinache

Wandu ŵa lunda akusunga umanyilisi.

“**chikanga**” — **H3581 koach** — machili, ukombole, machili gakulimbangana

Mundu jwa umanyilisi asakulise machili gakwe.

“**Kamula**” — **H8104 shamar** — kamulisya, chesa, lindilila, sunga

Milomo ja jwambopesi jikusosekwa kuunga umanyilisi.

“**Ntenga**” — **H4397 malak** — Nsenga, katumetume, nduna

Jwelejo ali nduna ja Yehova jwa asilikali.

“**elimu**” — **H1844 deah** — elimu

chilambo chichigumbala umanyilisi wa Bwana

“**Kwajigaswa**” — **H3928 limmud** — jiganyisya, jijiganyisye, jwakulijiganya

ŵanache ŵenu wose chachiŵajiganya ni MLUNGU

(Nganiso syangu jamwenepe — daath (H1847, umanyilisi) jikutyochela ku yada (H3045, kumanyilila) — soni deah (H1844, umanyilisi) jili chiŵandika nago, yosope ikutyochela pa nsonga jimo — soni Strong akuti yada mwakuŵajilwa ni kumanyilila kwa kulola — kumanyilidwana, mpela ni mbusa jwakumanyilidwana. Umanyilisi wa Mlungu m'Malembu Gagakale nganijiŵa umanyilisi wakutalikangana; jili umanyilisi wachiŵandika. Soni nnole ligongo lyakuti lilowe li likusimichika pelepo: mwa lunda nyumba jikutaŵidwa, soni mwa umanyilisi jikwimikwa jikamula, ni mwa UMANYILISI

ichumba yakugumbala ni chipanje chosope chachikulungwa ni chakusengwasya. Lunda likutaŵa nyumba; daath jikugumbasya ichumba. Umanyilisi ni chuma chachikuloŵeka nkati.)

I. KUKWAWA — MAKOSYO GAKUSIMANA

(Ganisyo syangu jene — ulendo uliwose ukusachitika kutandila pasi, iyoyo ni kalikuti kuti likusachitika kumanyilila. Ndipagwa jwalijose jwakuti asilikwe kumanya Mlungu; akusachitika ANSOSE. Nsole peuti bukhu likuti kusosako kukutandila: pa kunjogopa Yehova. Mwanace akulila pa cindu cakuti nganichikola, ni Yehova akupikana lilo lya kumanya - daath (H1847, umanyilisi) - mwakulandana ni mmwaijo mmwa atati aakupikana mwanagwe. Lilani, sosani, sosani mwakulimbila: chilanga chili kwa jwakusosaji, ni jwakupelekaga ni Mlungu.)

A. Proverbs 1:7 ↗ *read this in your Bible*

WOGA WA AMBUJE = CHANDU CHA UMANYIRIKO.

B. Proverbs 2:3 ↗ *read this in your Bible*

MWAGA MWAKUWOSYA LUMANYIRO + MWAKWENUSYA LILOWE LYENU KUSAKA UMANYILISI.

C. Proverbs 2:4 ↗ *read this in your Bible*

SOSANI MBIYA NGA FEDHA + SOSANI MBIYA NGA CHIKUSIWA CHASISIDWE.

D. Proverbs 2:5 ↗ *read this in your Bible*

PANGA UCHIMANYILILA WOGA WA MBUJE + KUYIKA UMANYI WA CHIYUMBE.

(Ganisyo gangu gakupagwa - mgalauche uli m'malamulo ga kutindiganya: lila, njise liwu lyenu, sosani, sakulani - NIPO mpaka pakupata. Nombe alole ilembo mu Malembo B: liloŵe lyalili palakwe ni biynah (H998, kupikanichisya). Lilo lya umanyilisi ni lilo lya kupikanichisya ndi lilo limpepe. Mundu jwakusosaga umanyilisi mwakulandana ni wandu wakusosaga feza chapata chindu chachikulungwa nnope kupunda feza: umanyilisi wa M'MASOLA.)

E. Proverbs 2:6 ↗ *read this in your Bible*

AMBUJE AKUPEREKAGA LUSAGULO + M'KAMWA MWAKWE MUKUKOPOKA UMANYIRIDWE NI LUMANYICHISYO.

F. Yakobo 1:5 Nambo mundu jwalijose mu mpingo wenu, lwansoŵaga lunda wâpopelele Akunnungu wakwapa wandu wose mwamujinji ni kwa ntima wambone nombejo chachipegwa. **[G1325 didomi ■] [G154 aiteo ■]**

ALEKAJE KWA MLUNGU, JUWALI JWAKUPELECA KWA WOSE MWACHIKASO + LICHIPLECHEDWA KWAKWE.

(Nganisyo syangu syapasyene — mwikanawo Solomoni ni Yakobo pamo: Ambuje ni wakusaka lunda, akutiji jumo; mwaŵende Akunnungu, wakupeleka kwa wandu wose mwakusaupilila, akutiji jwine. Kuchisosa nganichiŵa chakusuma. M'kang'wa MWAKWE mukutyoka lunda; jwakusosaji ali kaŵe nikupochela kwene ni makono gakuunukuka.)

G. Proverbs 18:15 ↗ *read this in your Bible*

MTIMA WA JWANLUNGAMA UKUPATA UMANYIRIDWE + LIKUTUPE LYA JWANLUNGAMA LIKUSOSA UMANYIRIDWE.

H. Psalm 94:10 ↗ *read this in your Bible*

JWALA JWAKUJIGANYA MUNDU UMANYILO, KODI PAKWE JWALAKWEJWO NGAJULAKUMANYILILA?

I. Psalm 25:9 ↗ *read this in your Bible*

WAKULITIMBASYA CHACHALONGOSYA MU LULAMULO + WAKULITIMBASYA CHACHASAMBISYA NJIRA JAKWE.

J. Hosea 6:3 ↗ *read this in your Bible*

PAA NDIPO TUCHIMANYA, NGATI TUKUYA MBELE KUMMANA AMBUJE.

(Ganisyo jangu jachinsyene — ali apa ni kutenda kwaandanda kwa mwanache: akuya. radaph (H7291, kuya nkati) ali liloŵe lya Strong lyakulosya kuwinjikanya kwannope chindu. Mwanache akummanyilila baba jwakwe kwa kuya jwalakwejo mmwaka wosope. Kummanyilila Ambuje kuli mpela yeleyo: ngakupata pa lisiku limo, nambo akupedwa jwaakuyendelechela kuya.)

K. YOHANA 7:17 Mundu asakaga kupanganya yakusaka Akunnungu, chaimanyilile kuti majiganyo gungwiganya gatyosile kwa Akunnungu pane nguŵecheta kwa ukombole wangu nansyene.

[G1322 didache ■] [G1097 ginosko ■]

NAWA MUNDU JWALIJOSE JUKUSAKA KUTENDA LISOSA LYAKWE → CHACHIMANYA MAJIGANYO GAKWE.

L. Matayo 11:29 Mungunde, nkali jiganye kukwangu, pakuwa une ndili jwakutulala ni jwakulitulusya, nomwe chinkapumule mmitima jenu. **[G2147 heurisko ■] [G3129 manthano ■]**

JIGALILANJI GOGO WANGU + LIJIGANYE KWANGUNE → CHIM'MPATE LIPUMULO KU MISIMU JENU.

(Nganiso syangu jachinsyene — kukwa kwa kukumalila kwa Mundu jumo. Ambuje ngakuwecheta kuti, mwiganje m'buku lyangu pe; akuti, mwiganje kukwangu UNENE. Soni kutenda kukwika kalakala kutandi kumanyilila — naga mundu jwalijose akusaka kutenda chilio chakwe, chachimanyilila ya majiganyo gakwe — mpela mwanache pakuwendela kabla ya kumanyilila kuwenda. Sano pakuwa mumsimene, njimuche ni kuwenda.)

II. KUJENDA — CHINDI CHIKUYAKUTENDA NAWO PANDI MWAKUCHIKOLA

(Nganiso syangu jangajika — mwanache akwima pa sajo syakwe; sano jikwika kutama najo. Umanyilisi wapatikene ukusachilwa kusunjidwa, ni umanyilisi wasunjidwe ukusachilwa kutamikwa mu umi. Nole misengo jiwili ja ndawi ji mu mboni: JIKUZYAJE, ni JISUNJEJE. Ni nlele chetezo chachiwichidwe pakati: umanyilisi wa jika pajika ukumtutumusya mundu, nambo umanyilisi wa pamo ni chinonyelo ukumsenga mundu, pamo ni nlongo mwakwe.)

A. 2 Petulo 3:18 Nambo njendelechele kukula mu umbone wa Akunnungu, ni iyoyo mu nkwananyilila Ambuje ni Nkulupusyo jwetu Che Yesu Kilisito. Kwa welewo uwe ukulu sambano namose mowa gose pangali mbesi! Eloo. **[G1108 gnosis ■] [G837 auxano ■]**

KULENJI M'CHIYUWO + M'CHIMANYICHISYO CHA AMBUJE NI M'BACHISYO WETU YESU KRISTU.

B. 2 Petulo 1:5 Kwa ligongo lyo, nlimbichile nkonjehesya umbone mu chikulupi chenu ni mu umbone wo njonjehesye umanyilisi wenu. **[G1108 gnosis ■] [G4710 spoude ■]**

LIMANYA CHIKALICHOSE + ONGEZANI KU CHIKULUPI CHENU UWONA + KU UWONA UMANYIRIDWE.

C. Proverbs 10:14 ↗ *read this in your Bible*

WANDU WAKUSALA AKUSUNGA UMANYIRIZI.

(Nganiso syangu jwine - tsaphan (H6845, kusunga) ni lilo we lyakulosya kusisa chuma. Ni lilo we lyakuulakoli lyaburi, lilo we lyenu nasisile mu ntima mwangu. Mundu jwalunda akusunga umanyilisi peuto papangapenepo nkati kudokosya: nkati mwakwe nsyene. Ntima ni likasa lyaburi chi.)

D. Proverbs 15:14 ↗ *read this in your Bible*

NTIMA WA JWAKUWA NI LUMANYICHISYO UKUSOSA UMANYIRIDWE.

E. WAKOLOSAI 1:9 Kwa ligongo li nowe wakwe chitandilile lyuwa litwapilikene nkati wanyamwe, ngatukuleka kumpopelela. Tukwachondelela Akunnungu antende manyilile aila yakwisaka mpanganye mu lunda lose ni umanyilisi wose umpegwilwe ni Mbumu jwa Akunnungu.

[G1922 epignosis ■] [G4137 pleroo ■]

KUGUMBALA UMANYIRICHI WA LISOSA LYAKWE + M'LUNJI LWOSE LWA LUSAGULO NI UMANYIRICHI WA MU MBUMU.

F. WAKOLOSAI 1:10 Tukupopelela yeleyi kuti nkombole kutama mpela yakuti pakusaka Ambuje, njendelechele kupanganya yaikwanonyela welewo mowa gose. Kwa litala lyo chinkombole kupanganya masengo gagali gose gambone ni kupunda kwamanyilila Akunnungu. **[G1922 epignosis ■]**

[G837 auxano ■] [G4043 peripateo ■]

JENDAGANI MWAKUWAJILANA NI AMBUJE MU YOSOP KWAKUNONYELESYA + NIKUKULA PA UMANYILISI WA AKUNNUNGU.

(Nganiso syangu jajika — lolani ilembo ni kuiona lilo we lyekulungwa. Mwa Petulo jaliji gnosis (G1108, umanyilisi), kumanya; apano ali epignosis (G1922, umanyilisi), jajikuwilanjidwa ni Strong kuti kuimanyilila, kuimanyilila kwakumalisya, kwitichisya — umanyilisi wakwanilisidwa. Nombe onani yatjikula kwakwanilisya: jendagani mwakuwajilwa, mkole isogosi, ni kupunda kukwika PAKUJENDA. Umanyilisi ngaukusigalila pa chitengu; ukusigalila mu litala.)

G. WAFILIPHI 1:9 Ngwapopelela Akunnungu kuti unonyelo wenu ujonjecheke kukula nnopennope ni nkole lunda ni umanyilisi **[G1922 epignosis ■] [G4052 perisseuo ■]**

CHILUNGO CHENU CHIKAPUNDE KUJENJEMEKA KUSOKA NI KUSOKA + M'CHIMANYIRO NI M'KULOLECHESYA KWAKUE.

H. 1 Wakolinto 8:1 Sambano kwa ngani ja yakulya yetaje mbopesi kwa inyago tukumanyilila kuti wose tukwete umanyilisi. Umanyilisi ukututendekasya tulilape twachinsyene nambo unonyelo ukutugumba.

[G3618 oikodomeo ■] [G1108 gnosis ■]

UMANYILISI UKUTUTENDEKASYA TULILAPE TWACHINSYENE + UNONYELO UKUTUGUMBA.

(Ganisye syangu jajika — pana pali chenjezo cha stage josope. Umanyilisi ukwete pajika ukuputa mundu, mpela mbungo jajikugumbasya lupago. Chanasa chikutaga, mpela mundu jwakutaga nyumba. Ni Paulo akulomba kuti CHANASA chikule kupunda soni kupunda mu umanyilisi — chanasa chichinjigala umanyilisi, umanyilisi uli n'kati mwa chanasa. Njende ni yosope yiwili, pane kuwendajo kukwiya konogoka.)

I. Proverbs 3:6 ➤ *read this in your Bible*

M'MATENDELE GAKO GOSOPE MUNCHIMBICHISYE + JWALEJWA CHACHILONGOSYA MATENDELE GENU.

(Nganisyo syangu jene - kutumila lumanyilo pa kwendajenda kuli papa mu line jimo. Kukulupilila ni yada (H3045, kumanyilila): MMANYILILE jwalakwe mu isambo yenu yosope - kumigunda, kumangumba, kwitala - ni jwalakwe akusagoloka litala paujo penu.)

J. Psalm 119:66 ➤ *read this in your Bible*

MUNJIGANYE LUNJILLO LWAMBONE NI UMANIYI + NGULUPILILE MALAMULO GENU.

K. Hosea 4:6 ➤ *read this in your Bible*

WANANGU BANGU AKUJONANGA LIGONGO LYA KUSOWA UMANIYIRIDWE.

L. Proverbs 24:5 ➤ *read this in your Bible*

MUNDU JWA UMANIYIRIDWE AKUJONGEYA MACHINGA.

(Nganisyo syangu jyanansyene — pikanani mbali sinaŵili, ni kwenda pasikati pao. Peuti umanyilisi ukuponyedwa, ŵandu akujonasika; peuti umanyilisi ukuŵichidwa, mundu akupata machili — koach (H3581, machili). Kuŵika umanyilisi nganijiŵa chindu chamwana: jili umi kwa ŵandu ni machili kwa mundu. Nombe machili gakupedwaga ligongo lya chindu chine. Kuli mwanya wakusachilwa kutila.)

III. KUTUTA MPIKISANO — KUJILA MPELA MSILIKALI JWA NDANDA JWA MULUNGU

(Nganisyo syangu — sambano kwenda kukuŵa nkuutuka, ni ngutukoyo kukuŵa ngondo. Nnole yaikuŵa nkumenyanila ngondoji mu umboni wu: chindu chilichose chachikuchikwesya chekulungwa chikwaŵagulila lumanyichisyo lwa Allah — panganda pa ngondo pakwe alili lumanyichisyo lwene. Kwaligongo lyo, mundu jwa Allah akwijigala lupanga lwa Mbumu, akwikala ni lumanyichisyo m'kang'wa mwakwe, ni akwiyanga ni kutongoka pakwete uwiysisyo ni ntindiŵalo. Jwangondo akutyosya yaŵisile ndaŵi jajikwana.)

A. 2 WAKOLINTO 10:4 Pakuŵa, yakumenyanilana yetuwe ngaŵa ya pachilambo, nambo gali machili ga Akunnungu gagakukombola kugumula maboma gose ga ŵammagongo, tukusijonanga nganisyo syosye sya unami **[G4752 strateia ■] [G3696 hoplon ■]**

PAKUŴA, YAKUMENYANILANA YETUWE NGAŴA YA PACHILAMBO + NAMBO GALI MACHILI GA AKUNNUNGU GAGAKUKOMBOLA KUGUMULA MABOMA GOSE GA WAMMAGONGO, TUKUSIJONANGA NGANISYO SYOSYE SYA UNAMI.

B. 2 WAKOLINTO 10:5 ni kugwisya nganisyo ni indu yose yaikulitutumula kuukanila umanyilisi wa Akunnungu, ni kusikamula nganisyo syose kuti sinjitichisye Kilisito. **[G3540 noema ■] [G1108 gnosis ■]**
KUGWISYA MAGANIKO + CHINDU CHOSOPE CHACHIKULUNGWA CHACHIKWIKWESYA KUTSUTSANA NI UMANIYILISI WA MLUNGU + KUTAWISYA LIWAGANIKO LYOSOP.

C. 2 WAKOLINTO 4:6 Akunnungu ŵalaŵala uŵasasile kuti, “Lilanguka lilanguchisye mu chipi,” ŵawowo ni ŵalanguchisye mitima jetu, atupele lilanguka lya umanyilisi wa ukulu wa Akunnungu waukung'alima ku meeso kwa Kilisito. **[G1108 gnosis ■] [G5457 phos ■]**

LULANGA LWA UMANIYIRIDWE WA ULUMBA WA MLUNGU + PACHISO CHA YESU KRISTU.

(Nganisyo syangu jamundu payekape — msilikali akusepa lumuli, ngaŵaga lupanga pe. Mlungu jwajumojwape juŵalamwile lumuli kulanguchisya kutyochela mu chipi kutandila pandanda, alanguchisye MU MYETIMA JETU; ni lumuli lyakwapaga ni lumuli lya umanyilisi wa uchimbichimbi wakwe, m'ngope ja Yesu Kilisito. Mundu jwaajiweni ngopejo akwete chindu chakwakamulichisya ŵandu ŵaŵatemi m'chipi.)

D. WAEFESO 6:17 Mpochele ukulupusyo mpela chisoti cha chisyano, ni liloŵe lya Akunnungu mpela lipanga lyankupegwa ni Mbumu jwa Akunnungu. **[G4487 rhema ■] [G3162 machaira ■]**

MPOCHELE UKULUPUSYO MPELA CHISOTI CHA CHISYANO + NI LILOŴE LYA AKUNNUNGU MPELA LIPANGA LYANKUPEGWA NI MBUMU JWA AKUNNUNGU.

E. Malachi 2:7 ↗ *read this in your Bible*

MILOMBA GA WAMBOPESI GAKUSACHILWA KUGOSA UMANYIRIDWE + PALIGWA JWAJULE JWA UTENGA WA AMBUJE WA MAKUNDUKUNDU.

(Nganisyo syangu jekulikose — shamar (H8104, kugosa) ndi lilowe lya jwakulola: kugosa, mpela mundu wakugosa musi. Umanyilisi ukugosedwa PANDOMONDO ya munu iyoyo peiyo mkati mwa ntima — ukugosedwa kuti uwe wachitajilo, ukugosedwa kuti uwe wa usyene, ukugosedwa kwa awala akwisa kusosekasosa cilamusi mkamwa mwakwe. Soni nlochesye chikutendedwa kuwilanjidwa jwakugosa jula: malak (H4397, ntenga). Mundu jwakugosa umanyilisi ndijo mundu jwakutumidwa.)

F. Proverbs 15:2 ↗ *read this in your Bible*

LULIMI LWA WANJILUWA LUKUKAMULICHISYA UMANYIRIKO CHISYENESYENE.

G. 1 Petulo 3:15 Nambo mwalambe Kilisito mmitima jenu pakuwa ali Ambuje. Ntameje chile kunjanga mundu jwalijose jwakummusya yankati chilolelo chachili nkati mwenu. **[G1680 elpis ■]**

[G627 apologia ■]

NLOSYE MASIKA-SIKA KUPELEKA JAWABU KWA MUNDU JWALIJWOSE + MU LITALALO NI KOGOPA.

H. 2 TIMOSEO 2:15 Nchalile kwannope kuti nkombole kukundikwa ni Akunnungu nti jwa masengo jwangaikutesya soni pa masengo gakwe, ni jwakwiganya uchenene ntenga wa usyenesyene wa Akunnungu. **[G3718 orthotomeo ■] [G4704 spoudazo ■]**

LIJIGE KUTI MUKAWONECHE MMWANYA PAMASO PA MLUNGU + KUTAWALA CHENACHENA LILOWE LYA UKWELI.

(Ganisyo gangu gakupagwa - masungo ga msilikali ni kulijiganya. spoudazo (G4704, study) ni Kilambo cha Chigiliki chakulosya kuwa jwakulimbila, kutenda mwachitema; ni orthotomeo (G3718, rightly dividing) ni kutenda chikatikati chagoloka. Jwamasengo akasyaga chagoloka, natamo akukolelwa soni ni masengo gakwe. Kamulichisyaga lilowe mwagoloka, ni ngamukusaka kukolelwa soni paujo pa Mlungu kapena wandu wane.)

I. Daniel 11:32 ↗ *read this in your Bible*

WANDU WAKUMMANYILILA MLUNGU JWAO CHACHIWA WALIMBA, NI KUTENDA YINDU YAKUSISIMUCHISYA.

J. 2 TIMOSEO 2:24 Jwakwatumichila Ambuje akakanilana. Akusachilwa aweje jwakulitimalika kwa wandu wose ni jwakwiganya jwambone ni jwakupililila **[G1317 didaktikos ■] [G1401 doulos ■]**

KAPOLO JWA AMBUJE NGASATINDANA + AWE JWAKULINANDIYA KWA WANDU WOSE, JWAKOMBOLA KWIGANYA.

K. 2 TIMOSEO 2:25 jwakwajamuka kwa kulitimalika awala wakwakanila pakuwa panepa Akunnungu akukombola kwapa lipesa lya kuleka sambu syao ni kumanyilila usyene. **[G1922 epignosis ■]**

[G4236 praotes ■]

MWA KULITULUSYA KUWAJIGANYA WELEWO WAKUTINDANA NAO → KUGALAUKA KWA KUMANYA UKWELI.

(Ganisyo syangu jamwene — molecheni ndamo jakwe jwa asilikali. Yikanga yakwe yili yamachili, nambo ngakukanganana; ali jwakulitimalika, ni akusala mwakulitimalika. Ni molecheni chimanyisyo: kukulupilila ku ni epignosis (G1922, umanyilisi), umanyilisi wakumalila — ni MLUNGU ni jwakupeleka. Uwe tukukombola kugumula chindu chekulungwa; ngatukukombola kugopola mtima. Kapolo akusala; Ambuje ni akupeleka umanyilisi.)

L. 1 Wakolinto 9:26 Noneji nguutuka iyoyopeyo mpela mundu jungusaka kupunda. Nganguputana mpela mundu jwakujiputa mbungo lingumi. **[G4438 pukteuo ■] [G5143 trecho ■]**

SO MBUTUKANI, NGANI NGATI NDI KUPELEKA + SO MENYANI NGONDO, NGANI NGATI JWAKUPUTA MPEPO.

(Nganisyo syangu jwachekene — pele jwakuutuka ni msilikali akwima pamalo pamope, ni umanyilisi ni chindu chachikwalekanganya nawo ni jwachigunia. Paulo akuutuka MU YINDU YATAJIKUCHIMANYA — akuimanya litala ni mbesi jakwe. Ngaakomana ni mbepo — akuimanya mmangu ni chikwakomanicha. Mundu jwakwimanya jwaakunkulupilila akuutuka litala lyakwimanyika. Litala lyakumalichisya lili paujo penu.)

IV. LIKALI LYA MASOSA — UMANYILISI, NI LILOWE, LIKUTAMA KWA NDAWI JAMASIKA

(Nganisyo syangu jamwene — mpikanganile uliose uli ni mbesi, nambo mbesi jino nganijiwa lusanja; jili ngope. Mmanyilile yakuti mboni sikusala kuti ikwembeceya kupitilila lulembo: chilambo chagumbala ni umanyilisi wa AMBUJE, jwalijose ali mkumanya jwalakwe kutandila jwamwana mpaka jwamkulungwa, ni liunjili lyakonjechedwa kuwa lyakumalika — ngope ni ngope, kumanyika mpela yatuli kumanyika. Ni pasi pa yosope ayo jikwima lilowe lyalyalanjile chindu chi, lyalichiwa lyandawi ni ndawi.)

A. Isaiah 11:9 ↗ *read this in your Bible*

CHILAMBO CHICHISALA CHAMEJILE NI UMANYILILA WA AMBUJE.

B. Habakkuk 2:14 ↗ *read this in your Bible*

CHILAMBO CHICHAGUMBALA NI UMANYIRIDWE WA ULEMU WA AMBUJE.

(Nganisyo syangu jwine — achimolice wawili, mzimu umo, ni liloŵe lyakukula. Isaya akuti deah (H1844, umanyilisi) — umanyilisi wa Ambuje; Habakuki akuti kumanyilila — yada (H3045, kumanyilila) — wa ULUMBILO lwa Ambuje. Ni kwapi kwaikuwoneka ulumbilo wo? Ntumigwa jula asalile kala: lilanguka lya umanyilisi wa ulumbilo wa Akunnungu, m'ngope mwa Yesu Kilisito. Chilambo chichigumbala ni chele chachikuchikwete sikali jwangondo jula mu ntima mwakwe.)

C. Jeremiah 31:34 ↗ *read this in your Bible*

WOSE CHACHIMANYA UNE, KUTANDILA JWANJANANDI MPAKA JWANJEKULU + CHINGALECHELELA UGWAGA WAO.

D. 1 Wâkolinto 13:9 Pakuŵa kulijiganya kwetu ni kwimanyilila indu kuli kwangamalilwa, iyoyo kulalichila kwetu utenga kutyochela kwa Akunnungu kuli kwangamalilwa. **[G3313 meros ■]**

[G1097 ginosko ■]

PAKUŴA KULIJIGANYA KWETU NI KWIMANYILILA INDU KULI KWANGAMALILWA + IYOYO KULALICHILA KWETU UTENGA KUTYOCHELA KWA AKUNNUNGU KULI KWANGAMALILWA.

E. 1 Wâkolinto 13:10 Nambo Akunnungu chaitende yose iŵe yemalilwe, ni indu yangamalilwa yose chiityochekwe. **[G5046 teleios ■]**

NAMBO AKUNNUNGU CHAITENDE YOSE IŴE YEMALILWE → NI INDU YANGAMALILWA YOSE CHIITYOCHEKWE.

F. 1 Wâkolinto 13:12 Pakuŵa sambano tukulola mpela usyo wangaloleka yambone mlindala, nambo katema ko chitulolegane usyo kwa usyo. Sambano nguimanyilila panondi, nambo katema ko tinaimanye yose kwauchenene mpela Akunnungu yakuti pakumanyilila une kwauchenene. **[G1921 epiginosko ■]**

[G1097 ginosko ■]

PAKUŴA SAMBANO TUKULOLA MPELA USYO WANGALOLEKA YAMBONE MLINDALA, NAMBO KATEMA KO CHITULOLEGANE USYO KWA USYO + NAMBO KATEMA KO TINAIMANYE YOSE KWAUCHENENE MPELA AKUNNUNGU YAKUTI PAKUMANYILILA UNE KWAUCHENENE.

(Ganichisyene gangu gakupagwilime — alole ilembo iŵili yoyoseyo palikamo, ni apikane ngoli jakumbesi. Sano ngumanyilila ni ginosko (G1097, kumanyilila); nyuma ngumanyilila ni epiginosko (G1921, kumanyilila kwakumalila) — ukumalila wetu wenewuwo watwaliji nkugumbasyidwa nawo mwesi mwendo wosope. Umanyilisi wa liunjili nganiukusowa palikoje ngoli; LIUNJI likumalisidwa ligongo kumalila kwaichile. Chindilo chikuchosyedwa, ni chisyo chikuoneka.)

G. 2 TIMOSEO 1:12 Kwa ligongo lya yele ngusauka ni indu yi. Nambo ngangujogopa kwa ligongo lya yele pakuŵa ngwamanyilila ŵelewo unakulupilile ni ngumanyilila kusyene kuti akukombola kuchigosa achila chiŵambele mpaka lyuŵa lichauje. **[G4100 pisteuo ■] [G1492 eido ■]**

NAMANYI JWAMBI JUNGULUPILILE + JWALI JWAKOMBOLA KUUCHENJERA CHINDU CHILE CHINALEKI KUKWAKWE MPAKA LISIKU LILILA.

(Nganisyo syangu — liloŵe lya kumanya pakuno ni eido (G1492, kumanya), lyalili Strong's ŵanti mwakusachilwa ni kulola. Pambesi pa mbio jakwe Paulo kumanya kwakwe ni kulola: Ngwamanya JWALIJWANI — nganijiŵe yakwe pe, nambo JWALIJWANI. Mbesi ja umanyilisi nganijiŵe usyene wakukamula; nambo Mundu jwa kumlola.)

H. YOHANA 17:3 Ni umi wa moŵa gose pangali mbesi wo ni au, ŵandu ammanyilile mmwe ŵandi Akunnungu ŵamope ŵa usyene, ni kwamanya Che Yesu Kilisito umwatumile. **[G1097 ginosko ■]**

[G2222 zoe ■]

UMU NDIKO UMOYO WA MUYAKA JOSE → KUTI AMMANYE MMWE M'BUJI JWEJINEJINE, NI YESU KILISITU.

I. WAKOLOSAI 2:3 Ŵelewo pe ni ŵakukombola kwatenda ŵandu alumanyilile lunda lose ni umanyilisi wose wa Akunnungu. **[G1108 gnosis ■] [G614 apokruphos ■]**

ŴELEWO PE NI WAKUKOMBOLA KWATENDA WANDU ALUMANYILILE LUNDA LOSE NI UMANYILISI WOSE WA AKUNNUNGU.

(Malingu gangu gasyene — kumbuchila kutambaga: mansosaga mpela feza, mansosaga mpela chuma chisisiche. Pelupa pambesi chuma chikusimanika, ni ngalolechesyani KUKO: mwa Jwelejo. Chuma chose cha lunda ni umanyilisi, chisisiche)

mwa Kilisito. Jwakusosaga nganijuwe kuti akusosaga chindu chekacheka; jwali nkusosaga Mundu chitema chosope, ni mwa jwelejo pangali chachikupungukwa.)

J. Isaiah 40:8 ↗ *read this in your Bible*

MASAMBA GAKUUMA, LUWULE LUKUGWA + LILOWE LYA MLUNGU JWETU LICHIJIMA KUWILA MUYAKA JAMUYAKA.

K. Psalm 119:160 ↗ *read this in your Bible*

LILOWE LYENU LILI LYAKUSIMICHICA KUTYOCHELA PANDANDA + LIKUJIMUCHILA KWICHAKATI KWA MUYAKA NA MUYAKA.

L. Matayo 24:35 Kwinani ni chilambo chiichipita, nambo malowe gangu ngagapita ng'o.

[G3056 logos ■] [G3928 parerchomai ■]

KWINANI NI CHILAMBO CHIICHIPITA + NAMBO MALOWE GANGU NGAGAPITA NG'O.

(Nganiso syangu jachinsyene — chiilu cha mundu ni lisamba, ni mpika ukupita; kwinani ni pasi mpaka pachiwe pakupita; nambo malowe gakwe ngasagapita. Yosope yamwajiganyisye pakwamba jwelejo m'buku ji jikupitilichika, ligongo buku ji jikupitilichika. Mundu jwakukwenda pambele kumanya Mlungu akukwenda pambele kwiyalikwendekwa kwatimu — ni chachimanyilila mpela iyoyo peyo yakuti kumanyika.)

MULOMO WA WAŴILI

Jeremiah 9:24 ↗ *read this in your Bible*

JWALA JWEJWALA JOSYENJESYA, ASYENJESYE MU YELI + KUTI AKUMANYILILA NI KUMANYA UNE.

ŴAFILUPI 3:8 Elo, ngaŵa yeleyo pe, indu yose nguiwona yangali chindu kwa ligongo lya chindu chachikulungwa chambone cha kwamanyilila Kilisito Yesu, Ambuje ŵangu. Kwa ligongo lyao nyasile indu yose ni kwiŵalanjila usakwa kuti naapate Kilisito **[G1108 gnosis ■] [G5242 huperecho ■]**

NGUKUWALANGA YINDU YOSE NGATI KUPWATIKA + KWA LIULU LWA UMANYILUSI WA KRISTU YESU M'BUJE WANGU.

1 YOHANA 5:20 Noweji tukumanyilila kuti Mwana jwa Akunnungu amasile kwika, nombejo atupele umanyilisi kuti twamanyilile Akunnungu ŵa usyene. Noweji tukutama nkulumbikana ni Akunnungu ŵali ŵa usyene kwa litala lya Mwana gwao Che Yesu Kilisito. Aŵa ali Akunnungu ŵa usyene ni awu uli umi wa moŵa gose pangali mbesi. **[G1097 ginosko ■] [G1271 dianoia ■] [G1492 eido ■]**

MWANA WA MLUNGU AISILE + ATUPELE LUMANYIKO, KUTI TUMMANYE JWELE JWALI JWAKUONA.

2 ŴAKOLINTO 13:1 Au uli ulendo wangu waatatu uchiiche kukwenu. Mpela Malembelo ga Akunnungu igakuti kusala, “Magambo gose chigakaluche kwa kang'wa sya ŵandu ŵaŵili pane kupunda”

[G3144 martus ■]

MPELA MALEMBELO GA AKUNNUNGU IGAKUTI KUSALA, “MAGAMBO GOSE CHIGAKALUCHE KWA KANG'WA SYA ŴANDU ŴAŴILI PANE KUPUNDA.

(Ganiso syangu jaakati jaajika — mboni sitatu, soni jwalijose akutaga kumanyilila Jwalakwe kuwunda pachanya pa yosope. Yelemiya akuti, jwakulilapa alilape mu yeleyi: kuti akumanyilila Une. Paulo akuŵalanjila yosope mpela chiwewesi ligongo lya usyene wakupunda wa kumanyilila Kilisito. Yohana akuti, Mwanache aiche ni atupele lunda, kuti tukombole kumanyilila Jwelejo jwa usyene. Ukulu, phindu, ni umi — mkang'wa mwa mboni siŵili kapena sitatu ichindu chikuŵichikwa: kumanyilila Jwalakwe ni chindu chakusosekwa nnope.)

CHIWULI NI KUKWANISIKWA

Shadow Hosea 6:3 ↗ *read this in your Bible*

TUYE KUYIMANYA YELE MAKOLA + KUKOPOKA KWAKWE KUYIKONJICHEDWE MPELA MASISA.

Fulfillment Matayo 11:27 “Atati ŵangu ambele indu yose. Ngapagwa jwakummanyilila Mwana, akaŵe Atati, ni sooni ngapagwa jwakummanyilila Atati, akaŵe Mwana ni jwalijose jwakunsaka Mwana kuti ammunukulile. **[G601 apokalupto ■] [G1921 epiginosko ■]**

PANGALIKO MUNDU JWALIJWOSE JWAKUMMANYA ATATI, IKAWEJI MWANAWO + NI JWALIJWOSE JWACHASACHE MWANAWO KUMMUUNUKULILA.

Fulfillment 2 WAKOLINTO 4:6 Akunnungu walaŵala uŵasasile kuti, “Lilanguka lilanguchisye mu chipi,” ŵawowo ni ŵalanguchisye mitima jetu, atupele lilanguka lya umanyilisi wa ukulu wa Akunnungu waukung'alima ku meeso kwa Kilisito. **[G1108 gnosis ■]**

ŴAWOWO NI ŴALANGUCHISYE MITIMA JETU + ATUPELE LILANGUKA LYA UMANYILISI WA UKULU WA AKUNNUNGU WAUKUNG'ALIMA KU MEESO KWA KILISITO.

(Nganiso syangu jwakupekene — Hosea watite, tulondelele kuti tummanywe Yehova, ni kwika kwakwe kuli kwakuonaonape mpela kuswela. Kuswela kwaiche. Ndipo pangali jwaakummanyilila Atati, ikaŵe pakupitila mu kuunukulidwa kwa Mwanache; nombe Mlungu, jwaŵalamwile lilanguka kutyochela mu chipi pandanda, ŵalangasyisye mu mitima jetu — ni lilanguka lyele ni umanyilisi wa ukulu wakwe mu NGOPE ja Yesu Kilisito. Umanyilisi wauŵalondelele Hosea sambano uli ni ngope ni liina.)

MALIWO

Isaiah 54:13 ↗ *read this in your Bible*

ŴANA ŴENU ŴOSOPE TACHIJIGANYASYIDWA NI YHOVA + NI TACHIKUŴA CHITENDEWECHÉ CHACHIKULU CHA ŴANA ŴENU.

YOHANA 6:45 Ŵakulondola ŵa Akunnungu ŵalembile kuti, ‘Ŵandu wose chajiganyikwe ni Akunnungu.’ Mundu jwalijose jwakumpilikana Atati ni kulijiganya kutyochela kwa ŵelewo, chaiche kukwangu. **[G3129 manthano ■] [G1318 didaktos ■]**

WOSE CHAJIGANYIDWA NI MLUNGU + JWALJWOSE JWAJUMPILILE, NI JWAJULIJIGANYA KWA ATATI, JUKWICHA KWANGUNE.

(Nganiso syangu jachinsyene — sambano nkusonganganya litala lyosope lyakuuja kumangwao. Kwanda kukwaŵa: woga wa Ambuje ni chiyambi; lila, sosa, saka mpela mbiya, ni Ambuje akupeleka — m'kang'wa mwakwe mukukopoka lunda. Kaneka kwenda: kula muno, sunga muntima, jenda mwakuŵajilwa, soni chinonyelo chikule muno, kuti chikatupusya. Kaneka mbutuko ni ngondo: gumula chindu chilichose chachikwima kuulwesya lunda lwa Akunnungu, chisunge pakang'wa, peleka jibu lyenu ni kulitala, katemuka Lilowe mwakolosya. Kaneka mbesi ja mbutuko: chipande chachikutyochekwa, ku ngope kukuoneka, kuimanyika mpela mmwe niyoyo mkuimanyika, ni chuma chosope chakusisika chikuŵoneka mwa Kilisito — ni liloŵe lyalyaŵilanjile yosope likwima kwa yaka ni yaka. Soni nnole chimanyilo mu Isaya: limmud (H3928, jwakwiganyisyidwa) lili liloŵe lya Strong kwa jwakwiganyisyidwa, jwakulijiganya. Ajula juŵammanyisye litala lyenu lyandanda akwendelechela kunkulimanyisya, ni ŵanache ŵenu panyuma penu — wosope tachiŵa ŵakwiganyisyidwa ni Akunnungu. Jwalijose jwakulijiganya kwa Atati akwika kwa Jŵelewo. Nkuye mmubujo kuti mummanywe Ambuje.)

DIDAKI JA MASOKA

1. Miyambo 1:7 — Kogopa Yehova ni:

- a) chiyandanda cha chimanyilo
- b) chiyandanda cha lunda
- c) chilamusi cha ŵakuloŵela

2. Miyambo 2:4-5 — Utagasakuchisosa mpela sisiliva, ni kugasosasosa mpela lisulo lyakuusika; basi chachimanyichisya woga wa BWANA, ni:

- a) kupata chipumulo cha ntima wako
- b) kusosekwa kwa umanyilisi wa Mlungu
- c) kupata umanyilisi wa Ambuje

3. Hoseya 6:3 — Pele chitulimanya, naga tukwe:

- a) tulejendelela kummanyilila Ambuje
- b) kunsosa mpela feza
- c) kutenda chinonyelo chakwe

4. Yohane 7:17 — Mundu asakaga kupanganya yakusaka Akunnungu, chaimanyilile kuti:

- a) kusosekwa kwa lunda lwa Mlungu
- b) kukula mu chisomo

c) achimanyilile majiganyo

5. 2 Akolinto 10:5 — Ni kugwisya nganiso ni indu yose yaikulitutumula kuukanila:

- a) kupilikanya kwa Kilisito
- b) umanyilisi wa Akunnungu
- ntenga wa usyenesyene

6. Malaki 2:7 — Milomo ja mtambika jikusachilwa kugosa umanyilisi, ni wandu akusachilwa kusaka lisosa kutyochela m'kamwa mwakwe: ligongo jwelejo ni:

- a) kamanya jwakuti angasosekwa
- b) kapolo jwa Ambuje
- c) katumetume jwa Ambuje jwa ndondwa

7. 1 Wakolinto 13:12 — Pakuwa sambano tukulola mpela usyo wangaloleka yambone mlindala, nambo katema ko chitulolegane usyo kwa usyo. Sambano nguimanyilila panondi, nambo katema ko:

- tinaimanye yose kwauchenene mpela Akunnungu yakuti pakumanyilila une kwauchenene
- b) chindu chachiwandiwandi chichimalisidwa
- c) chitulasiya chiwonaji mwakuwanda

YANKHULE YA MASOKA: 1-a, 2-b, 3-a, 4-c, 5-b, 6-c, 7-a

IWU LILIWO LYA LYELECHE LIKUGAWANYA CHUCHI

MMWATULI M'DIU LIGONA KULIGALASYA LILANGUKA: MILOMO JA WAMBOPESI JIKUSACHILWA KUSUNGA UMANYILISI, LIGONGO JWELEJO NI NTENGA JWA AMBUJE JWA WANDU WAMAJESHI (MALAKI 2:7) — TUTULE NTENGO WO PAMBALI NI UMBOPESI WA MWENYE WAKULOSYA MACHIMWENE GA JWELEJO JUWANTUWILE KUTUCHISYA MU CHIPI KWINJILA MU LILANGUKA LYAKWE LYAKUSIMOSYA (1 PETULO 2:9), CHIWAGA CHAKUCHENJEZGA CHILIKATI CHAKE.

MWAIMWE CHILAGANO CHASAMBANO CHIKULISALASYA: WANDU WATASOMA SOONI JWALIOSE N'JAKE, ACHITIJ, MUMMANYANI YEHOVA: PAKUWA WOSE CHACHIMMANYA (YELEMIYA 31:34) — NOMBE CHILAGANO CHASAMBANO CHIKULIKWANA LYELELI MWAKULANDANA NALYO LISYENE: CHINJIKI MALAMULO GANGU M'MITIMA JAO, NI WOSE CHACHIMMANYA, KUTANDILA JWANNONO MPA

→ **YATITE MALOWE GAKUWA GAKUSACHILWA: SANO NGUIMANYILILA NI GINOSKO (G1097, KUMANYILILA); NAMBO PAKWIKI CHINGUIMANYA CHIKUWA EPIGINOSKO (G1921, KUMANYILILA CHIKAMILILE) — PAMALO PAMO, MALOWE GAWILI (1 AKOLINTO 13:12); NI KWITICHISYA USYENE (2 TIMOTEO 2:25) KWISA SONI UMANYILISI WA LISOSA LYAKWE (AKOLOSE 1:9) GAKUKAMULISYA LILO LYELERYO LILOWE LYAKAMILIKA — LOLECHESYANI LILOWE LYAAKWE LIKWIMA PAPI, NI LIGONGO LICI.**

MWAKUTI KUKWANILILA MPAKA KALAKALA: AWU NI UMI WA KALAKALA, KUTI AMANYILILE MMWE (YOHANE 17:3) — NI CHILAMBO CHICHIGUMBALE NI UMANYILILA WA AMBUJE (YESAYA 11:9); UMANYILILA WANDANDA MU KWENDA KWA MWANACHE UKWENDELECHELA MPAKA KUPUNDA KWINANI NI CHILAMBO, PAKUWA MALOWE GAKWE NGAGAPITA (MATAYO 24:35).

LITALA LYAKUNJA: CHITELA CHA UMANYILISI WA YAMBONE NI YAKUSAKALA CHAJIMI PA NNANGO WANDANDA WA BUKU (GENESIS 2:9,17) — UMANYILISI WAKUPOKEDWA MWAKUKANILA LILOWE WAYICHISYE CHIWA; UMANYILISI WA MLUNGU WAPEDWILE MWA KILISITO ALI UMI WA MOWA GOSE (YOHANE 17:3) — NSAKUCHISYE.

→ **CHIWONESYO CHAKUSACHILWA: UMANYILISI UKUSAPUTA MUNDU, NAMBO CHINONYELO CHIKUTAGA (1 AKOLINTO 8:1), NI PAULO AKUPOPELELA KUTI CHINONYELO CHIJENDERERE KUPUNDA SONI MU UMANYILISI (AFILIPI 1:9) — UMANYILISI WANTI UKWENDA PAASA MU CHINONYELO UKUSAPUTA MUNDU; UMANYILISI WANTI UKWENDA MKATI MWA CHINONYELO UKUTAGA NYUMBA. CHAKUSONJELELA NI CHINONYELO; CHUMA CHILI UMANYILISI.**

SOURCES & CREDITS

Scripture: Yao NT (CC BY 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0); Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

